

UOT:33.

**AZƏRBAYCANIN YAŞIL İQTİSADİYYAT STRATEGİYASI- MİLLİ
PRIORİTETLƏR**

Səfərova Sevdə Qabil qızı
Sumqayıt Dövlət Universiteti
ms.seferova@inbox.ru

Xülasə: Yaşıl iqtisadiyyat davamlı inkişafa və resurslardan istifadəyə, ətraf mühitə mənfi təsirləri minimuma endirməyə yönəlmiş iqtisadi sistem kimi müəyyən edilir. Məqalədə Azərbaycanın dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biri hesab edilən iqtisadi inkişaf, ekoloji problemlərin həlli, ətraf mühitin mühafizəsi, su təhlükəsizliyi, azalan təbii sərvətlər və yaşıl iqtisadiyyatın genişləndirilməsini əhatə edən amillər araşdırılır. Həmçinin qeyd olunur ki, yaşıl iqtisadiyyatın potensialını reallaşdırmaq üçün hökumət, özəl sektor və ictimaiyyət arasında əməkdaşlıq lazımdır. Hökumət yaşıl texnologiyalara və davamlı təcrübələrə investisiyaları dəstəkləyən stimullar və qaydalar təmin edə bilər. Digər tərəfdən, özəl sektor innovativ həllərin hazırlanmasında və davamlı təcrübələrin öz fəaliyyətlərinə integrasiyasında mühüm rola malikdir.

Açar sözlər: ekoloji, ətraf mühit, təkrar emal, çirklənmə, yaşıl iqtisadiyyat

Keywords: ecological, environment, recycling, pollution, green economy

Ключевые слова: экология, окружающая среда, переработка отходов, загрязнение, зеленая экономика

Azərbaycanın son illərdəki iqtisadi inkişafı bunu deməyə əsas verir ki, ekoloji problemlərin həlli, ətraf mühitin mühafizəsi və su təhlükəsizliyi dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biridir. Şübhəsiz ki, bütün dünyada ətraf mühitin ekoloji cəhətdən çirklənməsi, azalan təbii ehtiyatlar və artan tələbat fonunda dayanıqlı inkişafa nail olmaq üçün "yaşıl" iqtisadiyyatın genişləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən bütün tədbirlər böyük əhəmiyyət daşıyır. Yaşıl iqtisadiyyat, ehtiyatların davamlı şəkildə inkişafına və istifadəsinə, ətraf mühitə mənfi təsirlərin minimuma endirilməsinə yönəlmiş iqtisadi sistem kimi müəyyən edilir. Əsas məqsəd isə ekoloji dayanıqlığı qoruyarkən balanslaşdırılmış iqtisadi artım yaratmaqdır və əlbəttə ki, bu baxımdan yaşıl iqtisadiyyatın əsas üstünlüklərindən biri karbon emissiyalarını azaltmaq qabiliyyətidir. Qalıq yanacaqlardan günəş, külək və su kimi bərpa olunan enerjiyə keçməklə global karbon qazını azaltmaq və iqlim dəyişikliyinə sürətini ləngitmək olar [1].

Ekoloji təmiz texnologiyaların tətbiqinə əhəmiyyətli yer verilməsi, tullantıların təkrar emalı və çirklənmiş ərazilərin bərpasının sürətləndirilməsi, ekoloji baxımdan əlverişli olan "yaşıl" texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsi ilə bağlı bir sıra konkret tapşırıqlar irəli sürülüb. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda qurulmuş təkrar emal prosesi "yaşıl iqtisadiyyat"ın inkişafına, rəqabətqabiliyyətli sənaye məhsullarının istehsalının genişləndirilməsinə, ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına xidmət edir, müasir iqtisadiyyatda "təkrar emal" anlayışı mühüm yer tutur. Təkrar emal dedikdə yenidən istifadəsi mümkün olan materialların dövrü olaraq istehlak prosesinə daxil edilməsi nəzərdə tutulur. Əsas məqsəd isə əlbəttə ki, təbii sərvətlərin israfının və ekoloji çirklənmənin qarşısını almaq, eləcə də əlavə xammal bazası yaratmaqdır. Danılmaz faktdır ki, təkrar emal ilkin istehsaldan fərqli olaraq, asan və tez başa gəlir və bu da enerji sərfiyyatının qənaət olunmasına imkan yaradır [2].

2024-cü ili “Yaşıl Dünya Həmrəyliyi İli” elan edən Azərbaycan Respublikası növbəti uğur hekayəsini yazdı. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə genişmiqyaslı bərpa və quruculuq, iqtisadi reinteqtasiya tədbirləri aparılmaqdadır və bu istiqamətdə nəzərdə tutulmuş strateji baxışlardan biri də məhz bu ərazilərdə yaşıl enerji zonasının yaradılmasıdır. Yaşıl enerji zonası - enerji tələbatı bərpa olunan enerji mənbələrindən, yəni ki, yaşıl enerjiden maksimum istifadə edilməklə təmin edilən və enerji dəyər zəncirində ekoloji təmiz və enerji baxımından səmərəli "yaşıl" texnologiyalardan istifadə edilən ərazidir. İşğaldan azad edilmiş ərazilər yaşıl enerji zonaları elan edilib ki, bu da Azərbaycanın davam edən bərpa proseslərində ətraf mühitin mühafizəsinə yönəlmiş bir siyasətidir. “Ağıllı şəhər” və “ağıllı kənd” kimi innovativ yanaşmalar bu ərazilərdə ekosistemin bərpasına təkan verməkdədir [3].

22 fevral 2021-ci il tarixində [Energetika Nazirliyi](#) ilə BP şirkəti arasında iri miqyasda karbonsuzlaşdırılmış, inteqrasiya edilmiş enerji və nəqliyyat sistemləri, o cümlədən Azərbaycanın şəhər və rayonlarında bərpa olunan enerji layihələri üçün tələb edilən potensialın və şəraitin qiymətləndirilməsi üzrə əməkdaşlıq etmək məqsədilə [Anlaşma Memorandumu](#) imzalanmışdır. Memorandum, Azərbaycanda iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, rəqabətli enerji bazarının yaradılması, ekoloji təmiz ətraf mühit və "yaşıl artım" ölkəsi prioriteti üçün tədbirlərin həyata keçirilməsi, kontekstində imzalanıb. Memorandum çərçivəsində, təmiz enerji layihələri, az karbonlu nəqliyyat, tullantıların idarə olunması, təmiz sənaye, təbii iqlim həlləri, inteqrasiyalı tərəfdaşlıqlar, həmçinin inteqrasiyalı və karbonsuzlaşdırılmış enerji və nəqliyyat sistemlərinin hazırlanması istiqamətində əməkdaşlıq imkanlarının araşdırılması nəzərdə tutulur. Bütün bu qeyd edilənlər Azərbaycanda gələcək iqtisadi inkişafın, ekoloji təmiz texnologiyaların tətbiqinin, təmiz enerji mənbələrindən istifadənin, tullantıların təkrar emalı və çirklənmiş ərazilərin bərpası sahəsində işlərin artırılması ilə sıx bağlı olacağını deməyə əsas verir. Milli Prioritetlərə uyğun olaraq ekoloji sağlamlıq, yaşıllıqların sürətlə bərpası və artırılması, su ehtiyatlarından və dayanıqlı enerji mənbələrindən səmərəli istifadə olunması qarşıda duran əsas məqsədlərdən hesab olunur [4].

Azərbaycan daha təmiz, yaşıl gələcəyə doğru cəsarətli addımlar atır. Enerji siyasətinə üstünlük verən Azərbaycan 2030-cu ilə qədər bərpa olunan enerjinin elektrik enerjisi istehsal gücünün 30%-ni təşkil etməsini hədəfləyir. COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi beynəlxalq ictimaiyyətin ölkənin bütün miqyaslarda ətraf mühitin mühafizəsinə göstərdiyi fədakarlığın tanınmasını əks etdirir. Azərbaycan iqtisadiyyatı əsasən neft və qaz sənayesinə əsaslanır. Bununla belə, qlobal enerji bazarlarında baş verən sürətli dəyişikliklər, xüsusilə COP29-da qəbul edilmiş qərarlar bu sektorun gələcəyinin və neft və qaz ehtiyatlarının qlobal bazarlara təsirinin yenidən qiymətləndirilməsini zəruri edir.

Bütün qeyd olunan fikirlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, Yaşıl iqtisadiyyat davamlı iqtisadi artım üçün yeni imkanlar açır, yaşıl texnologiyalara və bərpa olunan sənayelərə investisiyalar, yeni iş yerləri yaradır və iqtisadiyyatın müxtəlif sektorlarında innovasiyalara təkan verir. Azərbaycan enerji sektorunda strateji dəyişikliklər etməklə nəinki ekoloji problemləri həll edə, həm də iqtisadi inkişafın yeni mərhələsinə qədəm qoya bilər. Xüsusilə Azərbaycanın külək və günəş enerjisi sahəsində geniş potensialını nəzərə alsaq, bərpa olunan enerji layihələrinin rolu əhəmiyyətli dərəcədədir. Ölkənin enerji sektorunun qlobal tendensiyalara uyğun inkişaf etdirilməsi üçün bu imkanlardan tam istifadə etmək çox vacibdir. Bərpa olunan enerji layihələrinə investisiyalar artırılmalıdır, çünki bu, təkcə iqtisadi sabitliyi təmin etməyəcək, həm də enerji idxalından asılılığı kəskin azaldacaq.

Bundan əlavə, bu sektorun inkişafı yeni iş imkanları yaradacaq, texnoloji tərəqqiyə təkan verəcək və regional inkişaf üçün daha geniş perspektivlər açacaq. Məsələn, Xəzər

dənizində külək enerjisi layihələri həyata keçirilsə, Azərbaycan daxili enerji tələbatını ödəyə və enerji ixracını davam etdirə, bununla da iqtisadi gəlirlərini artırma bilər. Neft və qaz sənayesindən asılılığın azaldılması, bərpa olunan enerji potensialından istifadə, iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşmaq üçün müasir və çevik siyasətlərin qəbul edilməsi gələcəkdə Azərbaycan üçün daha güclü, daha sabit və rəqəbətcabiliyyətli iqtisadiyyat yaradar. Yaşıl iqtisadiyyat həmçinin hava və suyun çirklənməsini azaltmaqla və daha sağlam həyat tərzini təşviq etməklə insanların ümumi sağlamlığına və rifahına töhfə verir. Daha təmiz hava və daha təhlükəsiz su, xəstəlik riskini azaldır və həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırır [5].

Yaşıl iqtisadiyyat təcrübələri həyatımızı dəstəkləmək üçün sağlam ekosistemləri qorumaq üçün çox vacibdir. Bir çox insanlar hələ də yaşıl iqtisadiyyatın əhəmiyyəti və davamlılığa töhfə vermə yolları barədə məlumatlı deyillər. İctimai maarifləndirmə bu problemi həll etmək və daha davamlı davranış dəyişikliyinə təşviq etmək üçün bir açardır. Azərbaycanın davamlı gələcəyə sadiqliyini qorumaqda hamı bir nəfər kimi fəal iştirak etməlidir. Biz hamımız bilməliyik ki, yaşadığımız planet bizimdir, bizə məxsusdur və onu qorumaq bizim borcumuzdur. Çünki onu qorumaqla biz sadəcə öz həyatımızı qorumuş oluruq. Məhz bu səbəbdən gəlin birlikdə yaşıl təşəbbüslərin çiçəkləndiyi və planetimizin gələcək nəsillərə töhvə verəcəyi, ekoloji təmiz bir dünya quraq.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafın milli prioritetləri, Bakı, 2021 <http://e-qanun.az/framework/46813>. inkişaf. Bakı, 2021.
2. Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illər üçün sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası. Bakı, 2022.
3. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatı. Bakı, 2022.
4. Tax and Net Zero: How do Green Tax policies in individual countries compare? 22 July 2022
5. Adolf .C, Röhrig K. Green Taxes As a means of financing the EU budget: policy options // The Greens/European Free Alliance. October 2016.

GREEN ECONOMY STRATEGY OF AZERBAIJAN - NATIONAL PRIORITIES

Safarova Sevdə Qabil
Summary

Green economy is defined as an economic system aimed at the sustainable development and use of resources, minimizing negative effects on the environment. This article studies economic development, solving environmental problems, environmental protection, water safety, dwindling natural resources, and expanding the green economy, which are considered to be one of the main priorities of Azerbaijan's state policy. It is also noted that to realize the potential of the green economy, cooperation between the government, the private sector, and the community is necessary. The government can provide incentives and regulations that support investment in green technologies and sustainable practices. On the other hand, the private sector has an important role in developing innovative solutions and integrating sustainable practices in their operations.

**СТРАТЕГИЯ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ АЗЕРБАЙДЖАНА –
НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ***Сафарова Севда Габил**Резюме*

Зеленая экономика определяется как экономическая система, направленная на устойчивое развитие и использование ресурсов, минимизирующую негативное воздействие на окружающую среду. В статье рассматриваются экономическое развитие, решение экологических проблем, охрана окружающей среды, водная безопасность, истощение природных ресурсов, расширение зеленой экономики, которые считаются одними из основных приоритетов государственной политики Азербайджана. Также отмечается, что для реализации потенциала «зеленой» экономики необходимо сотрудничество между правительством, частным сектором и обществом. Правительство может предоставить стимулы и правила, которые поддерживают инвестиции в «зеленые» технологии и устойчивые практики. С другой стороны, частный сектор играет важную роль в разработке инновационных решений и интеграции устойчивых практик в свою деятельность.

*Рәүғи: dos. Nəcəfova Ş.Y.**Daxil olma tarixi 03 dekabr 2024-cü il*